

Pregledni rad
UDK: 811.163.44'373.2

Novica VUJOVIĆ (Podgorica)

Pregledni rad

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

novica.vujovic@fcjk.me

ONOMASTIČKI PRILOZI JELISAVETE SUBOTIĆ

U radu predstavljamo onomastičke studije istoričarke jezika Jelisavete Subotić (1930–1996). Bilježila je i interpretirala toponime Krivošija, Ledenica i Risna. Obrađivala je antroponimske strukture Grblja posvjedočene u nekim spomenicima iz XV vijeka. Jednu studiju posvetila je geografskim imenima teritorije koju je zahvatala država Petra II Petrovića Njegoša, a koji su sadržani u dokumentu u Šafarikovoj ostavštini u Pragu. Rasprave Jelisavete Subotić objavljene su u nekoliko časopisa i zbornika s naučnih konferencija.

Ključne riječi: *Jelisaveta Subotić, Boka Kotorska, toponimi, antroponimi, crnogorska onomastika, crnogorska dijalektologija*

Bibliografiju¹ jezikoslovke Jelisavete Subotić čini sedamdesetak jedinica. Njezinu naučno-istraživačku karijeru dominantno je obilježila saradnja s

¹ Porodično porijeklo i naučni rad Jelisavete Subotić, bilo da su u pitanju obrade jezika određenih pisaca bilo da je kao istraživač građu zapisivala na terenu u razgovoru s mještanima, vezani su za Crnu Goru, najvećim dijelom za Boku Kotorsku i područja u obližnjem zaleđu.

važnijim časopisma onoga vremena i publikovanje studija s leksičkim, onomastičkim i dijalektološkim materijalima s područja crnogorskoga jezika i jezika crnogorskih stvaralaca. Centralna tema naučnoga interesovanja ove istoričarke jezika bio je jezik Lazara Tomanovića. Magistarski rad pisala je na temu *Morfološke osobine u jeziku Kotorskih pisama Vuka Popovića* (i odbranila u Beograd) a doktorirala je u Novome Sadu s temom *Jezik Lazara Tomanovića u njegovim naučnim spisima s kraja XIX vijeka*. U našoj nauci o jeziku malo je pisano o Jelisaveti Subotić, pa pojedivosti iz biografije i bibliografije dajemo prema studiji „Naučno stvaralaštvo Jelisavete Subotić“ (Nenezić, 2015: 39–46). Iako je rođena u Senti 1930. godine zbog očeva službovanja, porodica Jelisavete Subotić potiče iz Krivošija. Profesionalnu karijeru otpočela je kao srednjoškolski profesor u Peći, Prčanju i Kotoru, nastavila u Istorijskome arhivu u Kotoru i okončala na Nastavničkom fakultetu u Nikšiću (Nenezić, 2015: 39). Umrula je 1996. godine u Kotoru.

Legat Jelisavete Subotić čuva se u JU Gradska biblioteka i čitaonica Herceg Novi (više o tome: <https://www.bibliotekahercegnovi.co.me/index.php/lat/legati/dr-sanja-suboti%C4%87> – pristupljeno 1. 3. 2026).

U magistarskoj i doktorskoj radnji Jelisavete Subotić, kako se iz osvrta Sonje Nenezić lako da zapaziti, na fonetskome, morfološkom, sintaksičkom i drugim nivoima jezika Vuka Popovića te Lazara Tomanovića posvjedočena su tri sloja činjenica. A to su: osobenosti iz zavičajnog govora dvojice Bokelja, zatim širenje Karadžićeva modela jezika na njihov jezik („doprinos jezičkoj stabilizaciji“ (Nenezić, 2015: 41)), i potom „izvjesna odstupanja“ (Nenezić, 2015: 41) od Karadžićeve norme koja u vrijeme o kojemu je riječ i s gledišta crnogorskoga jezičkog prostora, uistinu, nijesu bila odstupanja već potvrda opštercnogorskih jezičkih odlika, koje su se upravo djelovanjem jezičke politike u drugoj polovini XIX v. i tokom vukovskoga perioda našle van norme i bile prokazivane u javnim nastupima. Disertaciju o jeziku Lazara Tomanovića, koliko je nama poznato, autorka nije objavila.

Jelisaveta Subotić dala je doprinos proučavanju djela Stefana Mitrova Ljubiše, pri čemu je

ispitivala njegovu leksiku, i to onu iz oblasti pomorske geografije, plovidbe i brodarstva, i ukazivala na posebne semantičke vrijednosti pojedinih riječi u njegovom djelu, dovodeći ih u vezu sa narodnom, paštrovskom leksikom. Osim toga, zanimala se u par priloga za Ljubišu kao prvog komentatora *Gorskog vijenca* iz Crne Gore. Dala je i svojevrsan prilog proučavanju njegove biografije, osvjetljavajući na osnovu kotorske arhivske građe njegovo osnovnoškolsko obrazovanje (Nenezić, 2015: 42).

Za informacije o bokokotorskoj onomastici današnja montenegristika bila bi siromašnija da se tome području istraživački nije posvetila Jelisaveta Subotić. U svojim je člancima ova jezikoslovka pretežno prezentovala građu s obrađivanoga terena, specifično se usmjerivši na istorijsku antroponimiju u istorijskoj građi i toponomastičke forme prikupljene od informatora na terenu.

Crnogorskoj onomastici važni su ovi radovi Jelisavete Subotić:

- „Mikrotoponimija Donjih i Gornjih Ledenica“ (1971: 193–198);
- „Prilog proučavanju mikrotoponimije Risna“ (1972: 87–93);
- „Mikrotoponimija Donjih i Gornjih Krivošija (Boka Kotorska)“ (1973: 155–168);
- „Naselje Škaljari (Kotor) sa gledišta toponomastike“ (1976: 254–258);
- „Dijalekatske forme jednog topografskog imena sa geografskog područja Crne Gore i njegove onomatske paralele“ (1980: 359–363);
- „Sufiks *-j* u nekim mjesnim imenima Njegoševe Crne Gore“ (1984: 205–209);
- „Prilog proučavanju antroponimije Grblja prema istorijskim zapisima iz XV vijeka“ (1987: 51–61).

Prvo sistematsko bilježenje toponomastičke građe Ledenica, područja koje čini dio Krivošija i nalazi se iznad Risna, obavila je upravo Jelisaveta Subotić. Njezin prilog (pisan *pod rukovodstvom prof. dr Aleksandra Mladenovića*) donosi uvodne napomene o istoriji i teritorijalnom položaju područja Donjih i Gornjih Ledenica. Dokumentovane spomene Krivošija s početka XV vijeka autorka navodi prema sudsko-notarskim knjigama. Informiše o izvorima i literaturi (pisane isprave Istorijskoga arhiva u Kotoru; *Rječnik JAZU*, 1903, sv. 23 i dr.). Napominje da literatura bilježi i mimoilaženja u pogledu lociranja, kakvo npr. nudi R. Kovijanić u *Pomeni crnogorskih plemena u kotorskim spomenicima* (1963: 10–16) identifikujući Ledenice kao Ledinac na Njegušima.

Demografske okolnosti odraz su dinamičnih istorijskih prilika, a među veća kretanja stanovništva iz toga dijela uzima se s kraja XVII i u XVIII v. raseljavanje najvećega dijela Riđana i drugih koji su tu živjeli. „Od tog vremena krajeve u kojima su živjeli Riđani naseljavaju susedna bratstva i pojedinačne porodice iz Hercegovine i Crne Gore, koje još čuvaju tradiciju o svom porijeklu“ (Subotić, 1971: 193). Autorka od istoriografskih pojedinosti izdvaja i ove: „Ledenice su poznate kao mjesto gdje je pukla prva puška u prvom krivošijskom (bokeljskom) ustanku 1869. g.; 1944. g. vođene su u Ledenicama posljednje borbe protiv okupatora. Tragovi istorije nalaze se, pored živih legendi, i u nazivima i imenima ovoga područja“ (Subotić, 1971: 194).

Bokokotorski govori i leksika privlačili su naučnike od V. S. Karadžića naovamo. U prilogu se ističe zasluga nekoliko autora, onih, dakle, čiji su

radovi publikovani do početka 1970-ih – uz rečenoga Karadžića, tu su Milan Rešetar, Luko Zore, Tomo Brajković, Antun Majer, Radomir Aleksić, Vaso Tomanović.

Spisak građe zaprema naredne četiri stranice. Toponimi su opisani i definisani detaljno, ali nijesu akcentovani. Vrijednost građe jeste u tome što je oblički i u značenjima sačuvala mnoge važne informacije iz crnogorske toponomastike. Neke od karakteristika u međuvremenu su izgubljene pred novim toponomastičkim formama. Pridjevska forma *velji*, *-a* koja, na primjer, u novije vrijeme sve više iščezava iz crnogorskih toponomastičkih formi, u toponimiji Ledenica u vrijeme ovoga istraživanja očuvana je dosljedno. Uistinu, izuzetke tipa “Velika/Mala” uz *Grečica* i “Simovića Sjenokos” možemo uzeti kao posljedice standardnojezičke adaptacije i literaturnog uticaja. Na obazrivost pri interpretiranju toponomastičkoga materijala iz ovoga priloga upućuje i autorkin podatak da je građu osim informatora sabirala iz literaturnih izvora, uglavnom rječnika. U registru se, međutim, toponomastički likovi zapisani na terenu ne razlučuju od ostalih.

Studiju „Prilog proučavanju mikrotoponimije Risna“ (1972: 87–93) Jelisaveta Subotić strukturira slično prethodnoj. Istorija šireg područja u kojemu leži Risan sažeta je u vidu bitnijih činjenica od antičkoga razdoblja, naseljavanja Slovena, dukljanske države, preko Morejskog rata do modernih vremena.

Građa je izložena u azbučnome poretku i opisana tako da su uz pojedine lokalitete priložene bitne pojedinosti lokalne istorije i etnografije. Građa nije akcentovana. Koliko značenje u crnogorskoj onomastici ima toponomastički materijal iz ove studije svjedoči podatak da je naredno sistemsko (pritom dosad i najtemeljnije) istraživanje toponimije Risna realizovano pola vijeka kasnije (v. Vidović – Bilafer, 2023: 115–135).

Studija „Mikrotoponimija Donjih i Gornjih Krivošija (Boka Kotorska)“ (1973: 155–168) dio je šireg zahvata onomastičkih i leksičkih istraživanja započetih publikovanjem toponimije Ledenica (1971) i potom stočarske leksike Krivošija (1972). Prostrano područje Krivošija sa svojim granicama u jadranskom zaleđu važno je za istoriju i dijalektologiju crnogorskoga jezika. S gledišta dijalektologije bitno je istaknuti granice područja kako bi se lakše pratili unutrašnji plemenski kontakti i jezički procesi, a Jelisaveta Subotić pedantno bilježi svaki granični kiljan.

Njihova istočna granica polazi od Nakovnja, brijega prema Cucama, ide starom crnogorsko-austrijskom granicom, po dnu Bjeloša, zapadno od cucke Zabukovice, izbija na Meki laz, Zbirske rupe, Kaluđericu, preko Pišteta skreće prema Veljem vrhu oravačkom. Južna se proteže preko Veljeg vrha, preko Breznika, dijela Struga, izbija na Brdo risansko, prolazi iznad risanskog zaseoka Vitoglava, ispod Poljica, preko Velje bukve, sjeverno od Ubala ide na Velju

gredu i izbija na Bakočevo ždrijelo. Zapadna granica se proteže iznad Crljene grede, ogranka Ubalske planine, izbija na Crljeni vrh, Orijen i Prasu, i Vučji zub, na tromedi Boke, Hercegovine i Crne Gore. Sjeverna granica presijeca Bijelu goru, proteže se Ivanovom kitom, izbija u oblast Grahova, na Dvrsnik i Vardar, najsjeverniju tačku Krivošija (Subotić, 1973:156).

Za razliku od u toponimiji pretežnije prostorne orijentacije, sintagmatsko ime područja Gornje i Donje Krivošije usmjereno je orijentacijom prema istoku, odnosno strana će sunce izlazi i diže se je *gore*, dok je *dolje* ona strana će zapada. „Prema tome su Gornje Krivošije i Gornje Ledenice na istoku, a Donje Krivošije i Donje Ledenice na zapadu“ (Subotić, 1973: 157, fusnota 12).

U pogledu obima registra toponima, u radu o Krivošijama Jelisaveta Subotić donosi najviše građe. Toponimi su akcentovani. Glavninom zasvjedočenih osobina primjeri ilustruju mikrodijalekatsko područje s kojega potiču (v. više u: Čirgić, 2008; Orlandić, 2011). Međutim, ne može se kazati da je svaki toponomastik dat u izvornome fonetskom liku. Valja kao potvrdu izdvojiti formu „sjenokos“ koju autorka dosljedno daje neautentično za ispitivani teren i crnogorski jezik u cjelini: *Vaskov sjenokos*, *Veliki Vukov sjenokos*, *Vukašinov sjenokos*, *Debeli sjenokos*, *Kurdulin sjenokos*, *Lakičevića sjenokos*, *Otašev sjenokos*, *Petkov sjenokos*. Isto važi za zapis *Sječine*.

Toponomastika Škaljara u studiji Jelisavete Subotić (1976) raščlanjena je na segmente: „Toponim *Škaljari* u literaturi“, „Istorijska mikrotoponimija“ i „Današnja mikrotoponimija“.

Škaljari predstavljaju naselje u predgrađu Kotora, smješteno između Gurdića, Peluzice, Trojice i morske obale. „Starosjedilačke škaljarske porodice čuvaju mikrodijalekatske odlike svog narodnog govora, zetskog dijalekatskog tipa, jezički još neproučenog. (...) Istorijsko-jezičkim i dijalektološkim ispitivanjem govora Škaljara bio bi filološki upotpunjen areal zetskog govora, u prošlosti živog migracionog žarišta“ (Subotić, 1976: 254). Ovaj rad, kako autorka napominje, nastao je kao doprinos takvim proučavanjima.

Važan literaturni oslonac za ovo istraživanje autorka nalazi u antropogeografskim studijama Rovinskog (*Stara Crna Gora*) i Nakićenovića (*Boka*), zatim *Rječniku* Vuka Karadžića, akademijskim rječnicima (Zagreb i Beograd), a posebno kod Antona Stj. Dabinovića (*Oko imena pomorskog naselja Ljute* (1957)), odjeljcima Ivana Božića iz *Istorije Crne Gore* II/2 (1970), Srđana Mušića (*Romanizni u severo-zapadnoj Boki Kotorskoj* iz 1972) i sl. (za svaki naslov u spomenutom radu daju se bibliografske informacije). Idući za ranijim tumačima, uz toponomastički lik *Škāl̄jāri* daje obavještenje da u mjestu postoji dosta škalje, komada kamena, šodera, pogodnog za građevinske poslove.

Kotorsko selo *Surana* u srednjem vijeku biva preimenovano u *Škaljari*, neđe otprilike kad dolazi do smjene u imenima *Darantum – Ljuta* (do polovine XIV vijeka). Od dokumentovanoga zapisa iz 1451. toponim se učestaliije srijeće u izvorima i studijama.

Građa predstavljena u odjeljku „Današnja mikrotoponimija“ najvažniji je dio studije. Toponimi su akcentovani i opisani. U najvećem procentu toponimi i toponomastički apelativi slovenskog su porijekla, s ušćuvanim tragovima iz predslovenske starine, kao i sporadičnim odrazima u toponimiji povremenih inostranih uprava (austrijska, francuska, mletačka) na tome dijelu crnogorske države.

Rad pod naslovom „Dijalekatske forme jednog topografskog imena sa geografskog područja Crne Gore i njegove onomatske paralele“ objavljen je u zborniku s Druge jugoslovenske onomastičke konferencije. Autorka na građi iz odabranih punktova raspravlja o apelativu *nügā, nügō* i *nügao* (s formom *nügao* navodi se samo jedan toponim iz Krivošija, međutim ima razloga da se razmišlja o njegovoj izvornosti). Korpus za interpretaciju čini studija Jelisavete Subotić o toponimima Gornjih i Donjih Krivošija (1973), kao i toponomastičke kategorije iz Nikšićkoga polja te Gornjih Pješivaca i Broćanca koje je sakupio Dragoljub Petrović (1966; 1972). Rezultat ispitivanja daje naučno podsticajan nalaz, a mi ćemo izdvojiti samo primjere uz koje je navedeno odakle potiču. Kad su u pitanju jednorječni toponimi, na području Nikšićkoga polja toponomastički lik *Nügā* javlja se u osam potvrda, *Nügli* jednom. U G. Pješivcima i Broćancu forma *Nügā* ima šest potvrda, kao i jedanput potvrđeni *Nügā(v)*. U Krivošijama je zabilježen toponim *Nügō*. Višerječna imena na ispitivanome terenu ovako su raspoređena – u Nikšićkome polju: *Pišterin nügā, Bòjanove -i nügli*; u G. Pješivcima i Broćancu: *Više nügla, Nügā Bòrkovića*; u Krivošijama: *Lòkanjskī nügō, Pàprātnī nügō, Cfnī nügō*.

Potvrde toponomastičkoga apelativa *жнѣль* u crnogorskoj građi autorka ispituje u kontekstu stanja na širem štokavskom prostoru. Uvtrđuje da se izvan Crne Gore javlja rijetko u Bosni i Hercegovini, u formama *Nugao, Nugli, Nuglašica, Nuglušić*, dok u Hrvatskoj još i rjeđe, u Južnoj Dalmaciji – *Nuga* te u Slavoniji – *Nugo*. Dakle, nasuprot činjenici da je izvan Crne Gore ovaj apelat potvrđen „samo kao samostalna gramatička forma“ (Subotić, 1980: 360), crnogorski toponimi svjedoče i „nekoliko morfoloških varijanata i u formama sa predlozima i determinatorima“ (Subotić, 1980: 360).

Vizuelni orijentir i tačka posmatranja onoga koji imenuje uslovljavali su i upotrebu naziva *nügā/nügō* u geografskim imenima. Uzimajući u obzir te okolnosti, primjeri dijalekatskoga lika s protezom *n-* su

prema formi ugao poslužili kao morfološko sredstvo za starije pojmovno razlikovanje unutrašnjih i spoljašnjih uglova. U dijelu štokavskih govora dijalekatske forme s protezom *n-* mogle su značiti unutrašnje uglove, zavučene i skrivene, na području karsnih polja. Pomenuto topografsko područje Crne Gore (Nikšićko polje, Gornji Pješivci, Broćanci (treba: Broćanac), Gornje Krivošije) *n e m a* topografskih izvedenica od osnove *kût*, ali ima i složenica od osnove *ugl-*, npr. *Zàuglina*. Ostali štokavski govori ili nijesu sačuvali ili nijesu ni imali formu ovog apelativa s protetičnim *n-*, jer su se služili umjesto nazivom *kut* (Subotić, 1980: 360).

Toponimi koji se u ovome radu Jelisavete Subotić interpretiraju u svim slučajevima znače zatvoreni ugao (livada ili njiva koja se uvlači među brežuljke), s tim što u Krivošijama svoju semantičku vrijednost proširuje i značenjem naselje.

Uslove za različito semantičko vrednovanje unutrašnjih i spoljašnjih površina u imenovanjima autorka ispituje i na planu fonologije, osvrćući se na prijedlog *вѣн* ispred *y* ($< \bar{x}$) i procese pomjeranja granica sloga izazvanih sudbinom nekadašnjega poluglasnika.

Takođe, sintagmatske i sintaksičke konstrukcije mogle su dovesti do likova s *n-*, pa su toponimi *Za-nùgā* i *Više nùgla* „primjeri neizvršene predložke leksikalizacije“ (Subotić, 1980: 361) poput drugih imena toga tipa *Zábrđe*, *Zábrežje* iz Nikšićkoga polja, na primjer. Toponim *Više nùgla* može se odnositi na njivu, zabran i zemlju, a autorka uza nj kao potvrdu širine značenjskog potencijala dodaje toponim *Više velje bukve* iz Bjeloša, *de* ima značenje zemljišta.

Toponimastički oblik *Nùgā(v)* autorka u pogledu strukture upoređuje s „topografskim formama *dô(v)*, *pròdō(v)*, zabilježenim često u pomenutom području (G. Pješivci i Broćanac – N. V.)“ (Subotić, 1980: 362).

Analizirani primjeri u ovome radu svjedočanstvo su da je kroz vrijeme apelativna forma *nùgā* i *nùgō* u imenima značila semantičko diferenciranje spoljašnjih i unutrašnjih uglova u geomorfološkim osobenostima crnogorskih terena. U međuvremenu su mnoga područja onomastički pokrivena pa bi ovakvo istraživanje na danas dostupnome materijalu bilo inspirativnije, pored drugoga u pogledu areala toponomastičkih formi na *-a* odnosno *-o* ($< al, \bar{o}$) te njihove fonetske validnosti i za dijalektološku sliku crnogorskoga terena (v. o kriterijumima podjele crnogorskih govora u *Dijalektologiji crnogorskoga jezika* (Ćirgić, 2017)).

U zborniku *Crnogorski govori* (1984) objavljen je prilog „Sufiks *-jъ* u nekim mjesnim imenima Njegoševe Crne Gore“ (1984: 205–209), koji nije saopšten na godinu dana ranije održanome skupu. Lingvistički su obrađena

neka imena nahija, plemena i sela Njegoševe Crne Gore koja se u 12 stranica originalnog dokumenta čuvaju u Slovenskom institutu u Pragu, u bogatoj i za slavistiku vrlo značajnoj Šafarikovoj ostavštini. Geografska imena iz tih dokumenata što su čuvana u Češkoj našoj naučnoj zajednici predstavio je 1951. godine Ljubomir Durković-Jakšić.

Sufiks *-jъ* prenijet je iz praslovenske epohe a posvjedočen je i u drugim slovenskim jezicima. Sagledavajući ga na nekim crnogorskim mjesnim imenima, autorka ga nalazi u trima kategorijama:

- „*jъ* kao mocioni tvorbeni formant u muškom rodu“: Bratežъ, Dobronъžъ-do, Gađi, Koći, Predišъ (Subotić, 1984: 206);
- „*jъ* kao mocioni tvorbeni formant u srednjem rodu“: Baće, Vražegrmci, Liešnъ, Liešte, Ptičъ, Srabče, Starče (Subotić, 1984: 206);
- „*jъ* kao mocioni tvorbeni formant u ženskom rodu“: Kržanja, Madeža, Oря luka, Sretня (Subotić, 1984: 206).

Morfološki posmatrano ove je primjere autorka grupisala na imena deverbativnog porijekla (Bratežъ, Gađi, Koći, Madeža, Predišъ, Sretня) i imena deadjektivnog porijekla (Baće, Vražegrmci, Dobronъžъ-do, Kržanja, Liešnъ, Liešte, Oря luka, Ptičъ, Srabče, Starče).

Analizu morfoloških struktura tvorenih sufiksom *-jъ* autorka zasniva na rezultatima interpretacije ovih i drugih kategorija u južnoslovenskoj jezičkoj zajednici jezikoslovca Radosava Boškovića. Te je rezultate autorka nastojala dokumentovati izvjesnim leksičko-semantičkim analogijama uglavnom uzimajući lekseme iz *Rečnika srpskohrvatskoga književnog jezika* (1967; 1969; 1971; 1973). Tako, na primjer, u nekim toponimima identifikuje zoonimski apelativ (Kržanja, Oря luka, Ptičъ, Srabče), a u jednome tipu imena prepoznaje fitonimijski apelativ (Vražegrmci, Liešnъ, Liešte, Starče). Toponim *Vražegrmci*, ime područja koje u našoj nauci pobuđuje zanimanje podjednako istoričara, etnografa i dijalektologa, u svojoj pretpostavci izvođenja toponima Jelisavata Subotić vezuje za romanizam *vъza* „kelj“, đe je, prema njezinoj rekonstrukciji, u *vraže-* „-ž-“ moglo biti dobijeno fonetski iz grupe *-zj- > -žj-*. Forma *vъžje* dobila je analoško *-a-* prema pridjevu *vъžē* (RSKJ I, 442), narodnom etimologijom“ (Subotić, 1984: 208).

Toponim Dobronъžъ-do kao složenička konstrukcija izveden je prema hipokoristiku od imena Nъgъ-.

Studija „Prilog poznavanju antroponimije Grblja prema zapisima iz XV vijeka“ objavljena je u osmoj knjizi referentog beogradskog časopisa *Onomastološki prilozi* (1987: 51–61). Obrada muških imena i prezimena ostvarena je na korpusu tih onomastičkih kategorija potvrđenih u dva spomenika iz 1433. i 1452. godine. Procentualno je velika zastupljenost imena slovenskoga pori-

jekla u tim spomenicima, a građa je tvorbena i strukturno raščlanjena u ovoj studiji Jelisavete Subotić.²

Dakle, u osnovi su obrada onomastičkih struktura historičarke jezika Jelisavete Subotić bile Krivošije s Ledenicama, Risan i Grbalj. Jelisaveta Subotić nije objavila monografiju ili studijsku knjigu posvećenu ovim problemima, ali iz saradnje s važnijim lingvističkim časopisima i zbornicima s naučnih konferencija u jugoslovenskoj federaciji ostalo je nekoliko studija kao doprinos crnogorskoj onomastici (i leksikologiji). Korpus za obradu u ovim studijama činili su jezički materijali zapisani od informatora na terenu, upoređivani i dopunjeni sadržajem kotorskih sudsko-notarskih isprava, a uvršteni su antroponimi i toponimi ekscerpirani iz dva dokumenta iz XV vijeka te iz jednoga spiska crnogorskih sela, nahija i plemena iz doba Petra II Petrovića koji se nalazi u Šafarikovoj ostavštini u Pragu.

Obimom građe prednjače prilozi o Krivošijama. Građa ove naučnice potpora je savremenim multidisciplinarnim tumačenjima narodnih naziva biljnih vrsta i fitotoponimijskih odraza u tom dijelu Crne Gore (v. Pulević, 2012; 2021). Nepreciznosti u navođenju izvora na pojedinim mjestima, čime se otvara sumnja u autentičnost bilježenja nekih toponomastičkih formi, iz perspektive današnjih istraživača bez teškoća se otklanjanju adekvatnom kontekstualizacijom. U toponimima i toponomastičkim apelativima koje je sabrala Jelisaveta Subotić očituju se neke mikrodijalekatske osobine dijela Boke i njezina zaleđa, razvidni su tragovi jezičkih i etničkih slojeva odraženi u toponimima, te, u konačnome, i na nevelikom fondu građe dokumentuje se pripadnost ovih govora cjelini crnogorske dijalektološke mape.

Literatura:

- Čirgić, A. (2008). „O klasifikaciji crnogorskih govora“. *Lingua Montenegrina*, br. 2, str. 109–128.
- Čirgić, A. (2017). *Dijalektologija crnogorskoga jezika*. Cetinje: Fakultet za crnogorski jezik i knjižvnost.
- Došljak, D. (2009). „Onomastikon Crne Gore u *Onomatološkim prilozi-ma*“. *Riječ*, Nova serije, br. 1, str. 31–43.
- Nenezić, S. (2015). „Naučno stvaralaštvo Jelisavete Subotić“, u: Lakić, Z. (ur.) *Stvaralaštvo žena u Crnoj Gori*, Podgorica: Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, str. 39–46.
- Orlandić, S. (2011). „Jekavska jotacija u crnogorskim govorima“. *Lingua Montenegrina*, br. 7, str. 3–34.

² V. o tome u prilogu „Onomastikon Crne Gore u *Onomastičkim prilozi-ma*“ (Došljak, 2009: 31–43).

- Pulević, V. (2012). *Crnogorske onomastičke studije*. Podgorica: Institut za crnogorski jezik i književnost.
- Pulević, V. (2021). *Građa za fitonimiju Crne Gore*. Cetinje: Fakultet za crnogorski jezik i književnost.
- Subotić, J. (1971). „Mikrotoponimija Donjih i Gornjih Ledenica (Boka Kotorska)“. *Prilozi proučavanju jezika*, br. 7, str. 193–198.
- Subotić, J. (1972). „Nazivi za stoku, opremu, opremu i stočarske proizvode u govoru Krivošija“. *Prilozi proučavanju jezika*, br. 8.
- Subotić, J. (1972). „Prilog proučavanju mikrotoponimije Risna“. *Prilozi proučavanju jezika*, br. 8, str. 87–93.
- Subotić, J. (1973). „Mikrotoponimija Donjih i Gornjih Krivošija (Boka Kotorska)“. *Prilozi proučavanju jezika*, br. 9, str. 155–168.
- Subotić, J. (1976). „Naselje Škaljari (Kotor) sa gledišta toponomastike“. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, br. XIX/1, str. 254–258.
- Subotić, J. (1980). „Dijalekatske forme jednog topografskog imena sa geografskog područja Crne Gore i njegove onomatske paralele“. *Vmopa jugoslovenska onomastika konferencija*, str. 359–363
- Subotić, J. (1984). „Sufiks *-jъ* u nekim mjesnim imenima Njegoševe Crne Gore“. *Crnogorski govori – rezultati dosadašnjih ispitivanja i dalji rad na njihovom proučavanju*, str. 205–209.
- Subotić, J. (1987). „Prilog poznavanju antroponimije Grblja prema zapisima iz XV vijeka“. *Onomatološki prilozi*, br. VIII, str. 51–61.
- Vidović, D. & Bilafer, B. (2023). „Pogled u toponimiju Risanskoga zaljeva“. *Folia onomastica Croatica*, br. 32, str. 115–135.

Novica VUJOVIĆ

ONOMASTIC STUDIES BY JELISAVETA SUBOTIĆ

This paper presents the onomastic studies of the language historian Jelisaveta Subotić (1930-1996). She recorded and interpreted the toponyms of Krivošije, Ledenice and Risan. She studied the anthroponymic structures of Grbalj attested in some monuments from the 15th century. Furthermore, she dedicated one study to the geographical names of the territory covered by the state of Montenegro under Petar II Petrović Njegoš, which are contained in a document in the Šafarik's legacy in Prague. Jelisaveta Subotić's papers have been published in several journals and proceedings of scientific conferences.

Keywords: *Jelisaveta Subotić, Boka Bay, toponyms, anthroponyms, Montenegrin onomastics, Montenegrin dialectology*